

BETON

faze
2

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 226, GOD. XV, BEOGRAD, SREDA, 16. DECEMBAR 2020.

Redakcija: Aleksandra Sekulić, Dejan Vasić, Jelena Veljić, Dušan Grlić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeci broj izlazi 19. januara 2021.

MIKSER

Pišu: Jelena Veljić i Emil Kovač

LIBERALNI KULT SMRTI: SLOBODA DA SE MRE

Godinu 2020. nesumnjivo je obeležila pandemija. Tokom godine, svet se opredeljivao između pristupa zaustavljanja epidemije i zaravnjenja krive. Drugim rečima – između smrti i pada profita. Prvi pristup je podrazumevao oštре mere borbe protiv pandemije putem karantina za stanovništvo, obustave rada svih delatnosti osim najesencijalnih, masovnih testiranja, aktivnog traženja zaraženih u stanovništvu, obaveznih mera higijene, poput nošenja maski, dezinfekcionalnih barijera itd. Drugi pristup je sa druge strane podrazumevao uvođenje tek onoliko mera da se previše ne optereće postojeći kapaciteti zdravstvenih ustanova – obavezno ili preporučeno nošenje maski za stanovništvo, hospitalizacija ili samoizolacija već obolelih, skraćenje radnog vremena u uslužnim delatnostima ili njihovo naizmenično zatravanje i otvaranje, parcialna online nastava itd. Nismo ostali uskraćeni ni za glasove koji su zagovarali treći, najradikalniji pristup – život po stazu dok masovno prokužavanje ne dovede do kolektivnog imuniteta – a javnost je mogla da primeti i kombinacije ova tri glavna pristupa. Srbija je tokom godine prošla dug put od (delimične) primene naučnog modela zaustavljanja epidemije, u javnosti poznatijeg kao „kineskog“, do primene liberalnih modela zaravnjenja krive uz neretko propagiranje ideje o masovnom prokužavanju, u

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u martu i aprilu, tokom delimične primecene naučnog modela borbe protiv pandemije, ukupan broj umrlih bio za 375 manji nego prošle godine u isto vreme. Od maja do oktobra ove godine, dakle nakon odustanja od mera borbe protiv epidemije, a u pokušaju „čuvanja ekonomije“ i „zaravnjenja krive“ ukupan broj umrlih veći je za 3642 u poređenju sa istim periodom 2019. godine.

neuporedivo gora nego u prethodnom periodu. Očekujemo da će i broj umrlih u ovim mesecima biti stravično visok, ali na podatke RZS za ovaj vremenski period ćemo morati da sačekamo.

Samo je jedan način da se pandemija zaustavi – naučni. Neophodno je bez odlaganja primeniti naučna saznanja, koliko god to neprijatno bilo po naše životne navike. Masovna vakcina-

Sudeći prema svedočenjima, ljudi sada već masovno ne uspevaju da dodu na red za pregledе i/ili hospitalizaciju. Na lečenju se zadržavaju samo ljudi u kritičnom stanju, koji se zatim prerano otpuštaju sa bolničkog lečenja čim pokažu prve naznake poboljšanja stanja. Iz ovoga možemo zaključiti da je situacija u novembru i decembru

cija nužna da se virus u potpunosti zaustavi, neće u neposrednoj budućnosti moći da obuhvati neophodan procenat populacije za stvaranje kolektivnog imuniteta – posebno u zemljama kapitalističke periferije. Smrti koje su se desile su neoprostive. Smrti koje će se desi još uvek možemo da sprečimo.

nja kako ova bolest nije toliko smrtonosna da bi se celokupan društveni život stavio na pauzu. Smrtnost je svega 1%, kažu, a ionako umru „samo“ stari i već bolesni od drugih bolesti. Ukoliko ove eugeničke tvrdnje nisu dovoljno jezive ovako apstraktne navedene, možemo ih ilustrovati.

ARMATURA

Piše: Sonja Sajzor

POLOŽAJ TRANS POPULACIJE U KLASNOJ BORBI

Barem jednom nedeljno, u inboks profila na nekoj od društvenih mreža, stigne mi poruka sadržine: *Ćao, Sonja. Ja sam transrodna osoba. Upravo sam aplicirao/la za posao u jednom baru/kafiću/prodavnici i doživeo/la sam vrlo neprijatnu situaciju sa potencijalnim poslodavcem. Dobio/la sam posao, međutim kada su mi tražili dokumentaciju da me prijave, bili su šokirani kada sam im pokazao/la dokumenta u kojima je i dalje pol/rod nomenjen na rođenju, i od tada ignorisu moje pozive. Ovo je peti poslodavac sa kojim mi se to dešava. Da li imaš neki savet?*

Takođe često dobijam poruke od ljudi koji su se našli u istoj situaciji kada su pokušali da iznajme stan – stanodavac je pristao, i kada je bilo vreme da trans osoba preda dokumentaciju, pa samim tim i da objasni zašto je u dokumentima oznaka pola drugačija od roda u kojem se osoba izražava, stanodavac se više nikada nije javio. I treća najčešća žalba je: Odbili su da me pregledaju u bolnici, pa onda i u par privatnih ordinacija – da li znaš trans-prijateljski nastroje-

ga što su trans. Stoga, naše prvo pitanje zapravo treba da bude: zašto su transrodne osobe uopšte targetirane mržnjom?

Patrijarhat je društveni sistem koji većinu socijalne, ekonomski i političke moći dodeljuje muškarcima, dok žene stavlja u poziciju podređenosti muškarцу, što se na primer ogleda u češcoj socijalnoj i ekonomskoj zavisnosti od partnera, obavljanju besplatnog kućnog rada itd. Bilo kako odstupanje od ovih patrijarhalnih šablona rodnih uloga, predstavlja pretњu istom, zbog čega su i LGBTI osobe vekovima unazad antagonizovane. Transrodne osobe su vek unazad kroz kinematografiju i književnost predstavljane kao psihopate, predatori i ubice, pogotovo trans žene, čije je odstupanje od tradicionalne uloge muževnosti gotovo uvek predstavljano kao element horora (od ranih nemih filmova kao što su „Judith of Bethulia“ (1914.) pa sve do kulturnih filmova sa kraja 20. veka: „Beyond the valley of the dolls“ (1970.), „Dressed to kill (1980.) ili pak „Silence of the lambs“ (1991.).

U nastavku teksta prikazaču položaj trans osoba koristeći se primerima iz SAD i Velike Britanije, imajući na umu da su statistike o položaju trans populacije u Srbiji vrlo oskudne. Prema statistici organizacije „GLAAD“, 80% građana Sjedinjenih Američkih Država ne poznaje transrodu osoru, što znači da „znanje“ o transrodnim osobama stiće isključivo preko reprezentacija trans osoba u medijima, a različita istraživanja iz društvenih nauka ukazuju na to da one utiču na stvaranje predrasuda prema manjinskim grupama. Ukoliko posmatramo način na koji su trans osobe predstavljane u medijima u poslednjih sto godina, nije čudo što veliki broj ljudi gađi predrasude prema transrodnim osobama.

je duplo veća u poređenju sa opštom populacijom (dakle 14% za trans populaciju, nasprom 7% za opštu populaciju), a 44% trans populacije je podzaposleno, što između ostalog podrazumeva da obavlja osnovne manuelne poslove za koje su oskudno plaćeni.

U ovoj situaciji, veliki broj trans ljudi (uglavnom trans žena) prisiljeno je na seks rad, kao jedinu preostalu opciju zaposlenja. Prema statistici „Office for victims of crime“ 66% trans žena doživi silovanje, prema statistici „Transgender Europe“ preko 60% trans osoba ubijenih tokom godinu dana čine trans žene seks radnice, prema statistici „amfAR, The Foundation for AIDS Research“ 19,1% trans žena živi sa HIV-om, a prema statistici „Amnesty International“ 59% trans žena koje su uhapšene (uglavnom zbog bavljenja seks radom) su silovane u muškim zatvorima ili podvodene u zatvoru od strane muških zatvorenika ili zatvorskih čuvara.

Iako se višestruko više puta (tačnije 3,4 puta) suočavaju sa seksualnim nasiljem od cis žena, trans ženama su često uskraćeni pristupi kriminim servisima za žene žrtve nasilja kao što je testiranje i lečenje na polno prenosive bolesti, pristup sigurnoj kući ili pak pristup samom feminističkom organizovanju.

Međutim, traženje bilo kog drugog oblika zdravstvene nege je često vrlo iscrpljujući proces za transrodne osobe. Ovaj problem podrobno je objašnjen u dokumentarnom filmu „Southern comfort“ iz 2001. godine, koji prati život Roberta Eadsa, trans muškarca iz Džordžije, kojem je 1996. godine konstatovan rak jajnika. Eadsa su na desetine doktora odbile da pregledaju, jer su smatrali da bi pružanje zdravstvene nege trans muškarcu bilo „loše za njihov imidž“. Eads se do kra-

gotovo ukoliko je lečenje koje traže „atipično“ za njihov rod ili pak pol namenjen na rođenju. Trans žena može biti diskriminisana ukoliko pokuša da ostvari pravo na ultrazvuk dojke, ukoliko joj je i dalje muški pol u dokumentima, dok je većina ljudi, čak i onih koji su medicinski obrazovani, često zbungena kada trans muškarac (koji u potpunosti izgleda kao muškarac) pokuša da zakaže pregled kod ginekologa.

Diskriminacija u državnom zdravstvenom sistemu u kombinaciji sa siromaštvo kao posledicom nezaposlenosti, tj. ekonomska nemogućnost za odlazak kod privatnog doktora, rezultiraju čestim kompletnim uskraćivanjem zdravstvene nege za transrodne osobe. Prema podacima „Transgender Europe“, 50% trans osoba u Evropi ne odlazi kod doktora kada su bolesni, dok prema podacima „US transgender survey“ u SAD je procenat 56% (23% zato što se plaše diskriminacije, 33% zato što ne mogu da priušte pregled). Kada je reč o skućavanju, veliki broj trans ljudi je izbačeno iz svog doma nakon autovanja, ili, kao što sam obrazložila, diskriminisano kada samo pokušamo da iznajmimo stan. Takođe, često se dešava da trans žene teško izlaze iz zajednice sa nasilnim partnerom, odnosno ostaju zarobljene u nasilnim vezama iz kojih ne mogu da izbegnu jer im je to jedina opcija za obezbeđivanje krova nad glavom. Prema podacima „Transgender Europe“, preko 20% trans žena žrtava ubistva je usmratio kod kuće nasilni muški partner sa kojim je živela. Pravo na zaposlenje, skućavanje i zdravstvenu negu su tri najosnovnija ljudska prava, neophodna za život. S obzirom na to da trans osobe ne samo da trpe diskriminaciju gotovo uvek kada pokušaju da ostvare pravo na bilo koju od ove tri stvari, nego je procenat diskriminacije eksponi-

nog radiologa kod kojeg mogu da odem na ultrazvuk dojke (trans žene) ili pak ginekologa (trans muškarci)?

Moja strategija je oduvek bila da posao, stan i doktore tražim isključivo preko prijatelja, tj. da napišem fejsbuk status da tražim trans-prijateljski nastrojenog poslodavca/stanodavca/doktora, koji me neće diskriminisati. Međutim, veliki broj trans ljudi nema tu privilegiju, jer nisu „autovani“ – primorani su da kriju od prijatelja i kolega na fakultetu da su trans, kako bi izbegli nasilje i diskriminaciju. I ukoliko osoba nije promenila oznaku pola u dokumentima (što je vrlo dug i skup proces, koji veliki broj trans ljudi sa ekonomske marginie ne može da priušti) prilikom legitimisanja dolazi do prisilnog autovanja, zbog kojeg su trans osobe diskriminisane kada pokušaju da se zaposle, skuće ili ostvare pravo na zdravstvenu negu – sva tri vrlo ključna elemenata za vodenje kvalitetnog života.

Prisilno autovanje jeste problem, međutim, davanje prava trans ljudima da promene oznaku pola/roda u dokumentima (osim toga što udostojava rodni identitet osobe) u ovom kontekstu više ima funkciju onemogućavanja, ili barem otežavanja targetiranja ljudi na osnovu to-

ZID

Zoe Gudović: Jukebox

„Muzika je deo mog života i tog univerzalnog jezika koji pokreće čula, muzika je tako intimna, a i dostupna svima. Kao i toalet. Kad se susretnu, stvara se prostor gde se komunicira, gde se oseća, mogućnosti da se predoseća: da je život svih nas susret, prolaznost, zatvorenost, otvorenost, strah, panika, izolacija, kontrola, a gde je i šta je sloboda? Ja kreiram svoj siguran prostor u toaletu, mestu tako privatnom, tako javnom, tako intimnom i ogoljenom, a opet toplinom obojenom.“

U okviru Festivala Umetnost i ljudska prava održanog krajem oktobra u Beogradu, predstavljeni su i performansi i instalacija umetnice i aktivistkinje Zoe Gudović „Jukebox“. Uz poštovanje mera zdravstvene zaštite, posetoci i posetiteljke imali su priliku da sa Zoe razgovaraju, slušaju muziku, pogledaju različite radove pozvanih umetnika/ka i aktivista/kinja, a celokupan događaj odigrao se u toaletu Parobroda, za tu priliku preuređenom u svojevrsni dnevni boravak ■

Stigmatizacija trans osoba rezultira već obražloženom diskriminacijom prilikom pokušaja zaposlenja, što rezultira visokim stepenom siromaštva. Prema istraživanju koje su 2018. godine obavili „Crossland employment solicitors“, u Britaniji u proseku 43% poslodavaca priznaje da ne bi zaposlilo transrodnou osobu: 47% poslodavaca je ne bi zaposlilo u prodaji, 45% u IT sektoru, 35% u bolnici, 34% u manufakturi itd. U SAD, stopa nezaposlenosti transrodnih oso-

ja 1997. godine izborio za svoje pravo na lečenje, međutim tokom godinu dana dugačkog procesa ulaganja žalbe, njegov kancer je metastazirao na matericu i grlić materice, nakon čega je ubrzo umro. Iako u Srbiji Zakon o zabrani diskriminacije uključuje i zabranu iste na osnovu rodnog identiteta, i iako postoje zaštitni prava pacijentata, proces ulaganja žalbe može biti dugačak.

Trans osobe su gotovo uvek diskriminisane kada pokušaju da pristupe zdravstvenoj nezi, po-

nacionalno veći u odnosu na opštu populaciju u gotovo svakom slučaju, mislim da se bez zadrške može reći da su transrodne osobe jedna od socijalno, ekonomski i politički najugroženijih i najranjivijih grupa, unutar patrijarhalno i kapitalistički uređenog sistema.

Važno je potcrnati – iako je diskriminacija na osnovu rodnog identiteta zakonom zabranjena, transrodne osobe često ne mogu da priušte pravnu pomoć, niti sudske procese protiv poslodavaca, stanodavaca niti ili medicinskih profesionalaca koji ih diskriminisu. Rat protiv pokreta za prava transrodnih osoba je rat protiv siromašnih. Šabloni ugnjetavanja transrodnih osoba najčešće prate kalupe desničarskih politika. Međutim, nije redak slučaj da pitanje transfobije na levici biva predstavljano kao „buržoasko pitanje“, što je vrlo neuka tvrdnja i krajnje ironično ukoliko sagledamo uslove u kojima trans populacija živi i koliki procenat populacije živi ispod granice siromaštva. Da bi klasna borba radničke klase bila zainteresirana i emancipatorna, ona mora obuhvatiti razumevanje patrijarhalnog sistemskog ugnjetavanja koje transrodne osobe drži potisnute u siromaštvo, kao i ugnjetavačke kalupe desničarskih politika koje transfobija reciklira ■